

การเตือนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 204 วรรคหนึ่ง: เจ้าหนี้ต้องใช้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ ในการชำระหนี้หรือไม่?

In Giving Warning under Section 204 Paragraph1 of the Civil and Commercial Code, does the Creditor have to give the Debtor a Reasonable Time for Paying the Debt?

กำชัย จงจักรพันธ์¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

เมลติดต่อ: kumchai@tu.ac.th

Kumchai Jongjakapun

Faculty of Law, Thammasat University, 2, Phrachan Road, Phranakhon, Bangkok, 10200, E-mail: kumchai@tu.ac.th

Received: July 1, 2022; Revised: July 27, 2022; Accepted: August 3, 2022

บทคัดย่อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 204 บัญญัติว่า “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่า ผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว” มาตรา 204 วรรคหนึ่งมีได้บัญญัติให้การเตือนของเจ้าหนี้ต้อง ให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้ แต่มีนักกฎหมายบางส่วนเห็นว่าหากไม่ใช้เวลา พอสมควรแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้จะขัดต่อเหตุผลธรรมดาและทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม จึงต้องตีความว่าการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้ต้องใช้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ มิฉะนั้นก็ยังไม่ผลทำให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด บทความนี้นำเสนอความเห็นว่าการตีความ ดังกล่าวมีข้อโต้แย้งได้โดยมีเหตุผลหลายประการ ที่สำคัญ คือ หากการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้จำต้องใช้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้เสียแล้ว ย่อมส่ง ผลทำให้มาตรา 204 วรรคหนึ่งไม่มีที่ใช้ การผิดนัดในทุกกรณีจะเป็นไปตามมาตรา 204 วรรคสองทั้งสิ้น ซึ่งไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์ของมาตรา 204 ที่กำหนดให้การผิดนัดมีสองกรณี ตามบทบัญญัติทั้งสองวรรคของมาตรานี้

คำสำคัญ: ผิดนัด การเตือน ให้เวลาพอสมควร

¹ ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Professor, Faculty of Law, Thammasat University).

Abstract

Section 204 paragraph 1 of the Civil and Commercial Code stipulates that if the debtor does not perform after warning given by the creditor after maturity, he is in default through the warning. Apparently, section 204 paragraph 1 does not prescribe that the creditor must provide the debtor a reasonable time to pay the debt in the warning. However, some scholars opine that warning without allowing such reasonable time is against ordinary reasons and causes injustice. Therefore section 204 paragraph 1 should be interpreted that the creditor must give the debtor a reasonable time to pay the debt in the warning; otherwise the debtor will not be in default. This article suggests that such interpretation could be disputed for various reasons. The crucial one is that if in all cases governed by section 204 paragraph 1 the creditor must give the debtor a reasonable time, these cases will then fall under section 204 paragraph 2, which governs the cases where the time is fixed by the calendar or in such a manner that it may be reckoned by the calendar. Consequently, there will be no case left for section 204 paragraph 1 to apply and render the debtor's default. This is certainly not the spirit of section 204, prescribing two separated cases of default under its two separated paragraphs.

Keywords: Default, Notice of Default, Giving a Reasonable Time

1. บทนำ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 204 บัญญัติว่า

“ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว

ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนด ไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมีพักต้องเตือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทิน นับแต่วันที่ได้ออกกล่าว”

ตามบทบัญญัติมาตรา 204 การผิดนัดของลูกหนี้เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นไปตามมาตรา 204 วรรคสอง ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดทันทีที่ถึงกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน² แล้วไม่ชำระ โดยเจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องกระทำการใด ๆ เลย ลักษณะที่สองเป็นไปตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง คือ หนี้ถึงกำหนดชำระในกรณีอื่น ๆ ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทิน ลูกหนี้จะตกเป็นผู้ผิดนัดต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้เตือนให้ชำระหนี้เสียก่อนภายหลังจากหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว ซึ่งจะเห็นได้ว่าเฉพาะกำหนดชำระหนี้กรณีอื่น ๆ ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทินเท่านั้นที่เจ้าหนี้ต้องให้คำเตือนลูกหนี้เสียก่อน ลูกหนี้จึงจะตกเป็นผู้ผิดนัด ซึ่งมีปัญหาคิดต่อไปว่าการเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในกรณีที่กำหนดชำระหนี้มีใช้ตามวันแห่งปฏิทินนี้เจ้าหนี้จำเป็นต้องให้เวลาลูกหนี้ในการชำระหนี้หรือไม่ ซึ่งนักกฎหมายมีความเห็นแตกต่างกันและแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาก็วินิจฉัยได้แตกต่างกันด้วย

บทความนี้จึงมุ่งที่จะนำเสนอในประเด็นปัญหาดังกล่าว โดยอธิบายถึงเรื่องการผิดนัดตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง คือ กรณีที่หนี้ถึงกำหนดชำระกรณีอื่น ๆ ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทินและความหมายของคำว่า “เตือน” ซึ่ให้เห็นถึงความเห็นที่แตกต่างกันของนักกฎหมายในประเด็นปัญหาว่าในการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้จำเป็นต้องให้เวลาลูกหนี้ในการชำระหนี้หรือไม่ วิเคราะห์คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแสดงความคิดเห็นของผู้เขียนในประเด็นปัญหานี้

² กำหนดชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคสอง มี 2 กรณี คือ กำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน และกำหนดเวลาชำระหนี้ที่อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทิน ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนจะเรียกโดยรวมว่า “กำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน”

หนึ่งถึงกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทินและหนึ่งถึงกำหนดชำระกรณีอื่น ๆ ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทิน

มาตรา 204 กล่าวถึงกำหนดชำระหนี้ 2 กรณี คือ (1) กำหนดชำระหนี้กรณีอื่น ๆ ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง และ (2) กำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสอง

กำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน ได้แก่ หนี้ที่มีกำหนดชำระไว้ตามวัน เดือน ปีแห่งปฏิทิน เช่น สัญญากู้ยืมกำหนดชำระหนี้ในวันที่ 1 ธันวาคม 2565 และยักรวมถึงหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ซึ่งอาจคำนวณนับได้โดยปฏิทิน เช่น สัญญากู้ยืมกำหนดชำระหนี้ภายใน 1 ปีนับแต่วันทำสัญญาสัญญากู้ยืมข้อตกลงว่าหากเจ้าหนี้ต้องการให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ออกกล่าวแก่ลูกหนี้ล่วงหน้า 30 วัน สัญญากู้ยืมข้อตกลงว่าให้ลูกหนี้ชำระหนี้ต่อเมื่อลูกหนี้มีงานทำแต่ให้เจ้าหนี้แจ้งล่วงหน้าก่อน 1 เดือน นอกจากนี้ ยังหมายถึงหนี้ที่มีการกำหนดวันชำระหนี้ไว้ในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถบ่งชี้ได้ชัดเจนตามวันแห่งปฏิทิน เช่น สัญญากู้ยืมกำหนดชำระหนี้ในวันสิ้นเดือนธันวาคมของทุกปีหรือมีกำหนดชำระหนี้ทุกวันต้นเดือนของทุกเดือนจนกว่าจะชำระเสร็จสิ้น กรณีนี้ แม้จะมีใช้กำหนดตามวันแห่งปฏิทินหรือไม่ต้องมีการคำนวณนับตามปฏิทินเลยก็ถือว่าเป็นกรณีกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินเช่นกัน³ การระบุกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทินหรืออาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินทำให้เวลาชำระหนี้มีความชัดเจนแน่นอน⁴ กล่าวคือ ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถคำนวณนับหรือรู้วันที่หนี้ถึงกำหนดชำระได้ด้วยตนเอง และโดยเหตุนี้หากถึงกำหนดชำระหนี้แล้วลูกหนี้ไม่ชำระ ลูกหนี้จึงตกเป็นผู้ผิดนัดโดยเจ้าหนี้ไม่ต้องเตือน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยเจ้าหนี้ไม่ต้องทำอะไรทั้งสิ้น

³ นอกจากนี้ ยังมีผู้เห็นว่า กำหนดชำระหนี้ในวันแรงงาน ก็เป็นกรณีหนึ่งถึงกำหนดชำระตามวันแห่งปฏิทินด้วย โปรดดู นิลวรรณ งามนิลประดิษฐ์, “ลูกหนี้ผิดนัด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), 40.

⁴ เพื่อให้การคำนวณนับระยะเวลาต่าง ๆ มีความชัดเจนแน่นอน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 ระยะเวลา มาตรา 193/1 ถึงมาตรา 193/8 ได้วางหลักการทั่วไปให้การคำนวณนับระยะเวลาทั้งหลายทั้งปวงต้องใช้วิธีการคำนวณนับตามที่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ลักษณะ 5 ดังกล่าวกำหนดไว้ เพื่อให้ผลการคำนวณนับถูกต้องตรงกัน รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการนับหรือคำนวณนับระยะเวลา โปรดดู กำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563), 15-103.

ส่วนกำหนดชำระหนี้กรณีอื่น ๆ ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทินนั้น ได้แก่ หนี้ที่มีกำหนดชำระไว้ตามข้อตกลงในสัญญาแต่มีใช้กำหนดตามวันแห่งปฏิทิน เช่น สัญญาที่กำหนดให้ผู้ชำระหนี้เมื่อผู้กู้ได้รับชำระหนี้ค่าสินค้าจากลูกค้ารายใดรายหนึ่งของตนแล้ว ลูกความกับทนายความตกลงกันว่าค่าจ้างว่าความจะชำระให้เมื่อคดีถึงที่สุด สัญญาที่กำหนดว่าลูกหนี้ต้องชำระหนี้เมื่อเจ้าหนี้เรียกให้ชำระหนี้ สัญญาที่กำหนดว่าให้ลูกหนี้ชำระหนี้คืนหลังจากวันที่ 1 เมษายน 2566⁵ และรวมถึงหนี้ที่มีกำหนดเวลาชำระไว้โดยต้องอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวง⁶ เช่น ยืมรถกระบะเพื่อขนย้ายสิ่งของไปที่บ้านใหม่เมื่อเสร็จสิ้นการขนย้ายแล้วก็ต้องคืน หรือจ้างช่างมาซ่อมปั้มน้ำแม้มิได้กำหนดเวลาชำระหนี้ค่าซ่อมไว้แต่เมื่อช่างซ่อมปั้มน้ำเสร็จก็ต้องชำระค่าซ่อม กรณีนี้ก็ถือว่าเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทินด้วย นอกจากนี้ กรณีที่มีได้มีกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้เลย ซึ่งกฎหมายถือว่าหนี้ถึงกำหนดชำระโดยพลัน⁷ และเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อใดก็ได้⁸ เช่น สัญญาที่ไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ในสัญญาและไม่สามารถอนุมานจากพฤติการณ์ทั้งปวงได้ กรณีนี้ก็ถือว่าเป็นกำหนดเวลาชำระหนี้ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทินเช่นกัน สำหรับหนี้ซึ่งถึงกำหนดชำระกรณีอื่น ๆ ที่มีใช้ตามวันแห่งปฏิทินนี้ ลูกหนี้จะตกเป็นผู้ผิดนัดต่อเมื่อเจ้าหนี้ได้เตือนให้ชำระหนี้ภายหลังจากที่หนี้ถึงกำหนดชำระแล้วเสียก่อน หรือกล่าวในทางตรงกันข้ามได้ว่า หากมิใช่กำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินหรืออาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินแล้ว เจ้าหนี้ต้องเตือนลูกหนี้ก่อนเสมอ ลูกหนี้จึงจะตกเป็นผู้ผิดนัด

⁵ กรณีนี้แม้ว่าจะดูเหมือนมีการกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน แต่ก็มีใช้กรณีกำหนดชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทิน เพราะมิได้ระบุเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทินหรือไม่อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทิน เนื่องจากเพียงแต่กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้หลังวันที่ 1 เมษายน 2566 เท่านั้น

⁶ โปรดดู ดาราพร ธีระวัฒน์, *กฎหมายหนี้: หลักทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2565), 39.

⁷ ตามหลักทั่วไป หากไม่มีกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ มาตรา 203 วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าหนี้ถึงกำหนดชำระโดยพลัน อย่างไรก็ตาม อาจมีกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น อาทิ มาตรา 652, มาตรา 646.

โปรดดูตัวอย่างจาก เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8172/2551 ใน *คำพิพากษาฎีกา ประจำพุทธศักราช 2551* (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2551), 2172; เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 873/2518, ใน *คำพิพากษาฎีกา ประจำพุทธศักราช 2518* (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2518), 800; เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1962/2525, ใน *คำพิพากษาฎีกา ประจำพุทธศักราช 2525* (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2525), 1375; เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8811/2556, ใน *คำพิพากษาฎีกา ประจำพุทธศักราช 2556* (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2556), 1672; ฎีกา, “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6282/2559,” สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-604486.html>.

⁸ โปรดดู จิต เศรษฐบุตร, *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้*, แก้ไขเพิ่มเติมโดย ดาราพร ธีระวัฒน์, พิมพ์ครั้งที่ 21 (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 50.

ความหมายของคำว่า “เตือน”

การ “เตือน” ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง คือ การแสดงเจตนาของเจ้าหนี้ที่มุ่งหมายให้ลูกหนี้ชำระหนี้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การแสดงเจตนาเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้⁹ การแสดงเจตนาเรียกให้ชำระหนี้ดังกล่าวจะใช้ถ้อยคำอย่างไรก็ได้ขอแต่เพียงแสดงให้เห็นเจตนาเช่นนั้นของเจ้าหนี้ เช่น ให้ชำระหนี้ เรียกให้ชำระหนี้ แจ้งให้ชำระหนี้ บอกกล่าวให้ชำระหนี้ ทวงให้ชำระหนี้ ทวงถามหนี้ ฯลฯ ย่อมมีความหมายเท่ากับเตือนได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องมีคำว่า “เตือน” แต่อย่างใด และเนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดแบบในการเตือนไว้¹⁰ ดังนั้น การเตือนจะแสดงเจตนาด้วยวิธีใดก็ได้ กระทำได้ด้วยวาจา¹¹ ลายลักษณ์อักษร อาทิ ปกิริยาท่าทางอาณัติสัญญาณ ฯลฯ หากแสดงให้เห็นเจตนาว่าต้องการให้ลูกหนี้ชำระหนี้ย่อมเท่ากับการเตือนแล้ว และเจ้าหนี้จะแสดงเจตนาเตือนด้วยตนเองหรือตั้งตัวแทนในการเตือนก็ได้ นอกจากนี้ ตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา การฟ้องคดีก็ถือว่าเป็นการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง¹² ด้วย

การเตือนให้ชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ต้องเป็นการเตือนภายหลังจากที่หนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว หากหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ แม้จะมีการเตือนก็ไม่ทำให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัด เช่น สัญญาที่กำหนดให้ชำระหนี้เมื่อผู้กู้ได้รับชำระหนี้ค่าสินค้าจากลูกค้ารายใดรายหนึ่งของตนแล้ว ผู้กู้ยังไม่ได้รับชำระหนี้ค่าสินค้าจากลูกค้าคนใดเลย แต่ผู้ให้กู้มาเรียกหรือเตือนให้ชำระหนี้เสียก่อนแล้ว เช่นนี้ ผู้กู้ไม่ตกเป็นผู้ผิดนัดเพราะหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ หรือลูกความกับทนายความตกลงกันว่าค่าจ้างว่าความให้ชำระเมื่อคดีถึงที่สุด คดีเพิ่งสืบพยานไปได้ 3 นัด ศาลยังไม่มีคำพิพากษาถึงที่สุด ทนายความบอกกล่าวหรือเตือนให้ชำระหนี้ลูกความไม่ชำระ เช่นนี้ลูกความยังไม่ผิดนัด เพราะขณะเตือนหนี้ยังไม่ถึงกำหนดชำระ

⁹ “การเรียกให้ลูกหนี้ชำระ ก็คือ การเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้ตนเอง” ปรอดดู สุนทร มณีสวัสดิ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์: หนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2557), 61.

¹⁰ “ที่ว่าเจ้าหนี้ให้คำเตือนแก่ลูกหนี้นั้น ไม่มีแบบเป็นพิเศษอะไร คือ ได้แก่การแจ้งให้ลูกหนี้รู้ว่าหนี้ได้ถึงกำหนดชำระแล้ว..” ปรอดดู จิต เศรษฐบุตร, *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้*, 70; โสภณ รัตนกร, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2553), 217.

¹¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 872/2527, 452. ศาลฎีกาเห็นว่า การบอกกล่าวทวงถามให้ชำระหนี้ค่าสินค้ากฎหมายมิได้บังคับว่าจะต้องทำเป็นหนังสือ ข้อเท็จจริงฟังได้ว่าก่อนที่โจทก์จะมีหนังสือถึงจำเลย โจทก์ได้บอกกล่าวทวงถามด้วยวาจาให้จำเลยชำระหนี้แล้ว เมื่อจำเลยไม่ชำระยอมตกเป็นผู้ผิดนัด โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องมีหนังสือเตือนซ้ำอีก

¹² ปรอดดู เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10166/2539 ใน *คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2539* (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2539), 2520.; เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2687-2688/2532 ใน *คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2532* (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2532), 2217, ฎีกา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1302/2535, สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-15133.html>; เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 627/2532, 472.

“การเตือน” ต้องให้เวลาหรือไม่

ปัญหาว่าในการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้จำเป็นต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้หรือไม่ นักกฎหมายมีความเห็นแตกต่างกัน โดยนักกฎหมายฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเจ้าหนี้ต้องเตือนโดยให้เวลาแก่ลูกหนี้พอสมควรในการชำระหนี้เสียก่อน และเมื่อพ้นระยะเวลาพอสมควรนั้นแล้วลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้จึงจะตกเป็นผู้ผิดนัด ส่วนนักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการเตือนดังกล่าวนี้ เจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้แต่อย่างใด¹³

ตัวอย่างสำหรับปัญหานี้ เช่น วันที่ 1 มกราคม สมชาย ทำสัญญากู้เงินจากสมศักดิ์ 20,000 บาท โดยมีได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ หากต่อมาวันที่ 1 เมษายน สมศักดิ์ เจ้าหนี้เรียกให้สมชาย ลูกหนี้ชำระหนี้ แต่สมชายไม่ชำระตามความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายหนึ่ง สมชายย่อมตกเป็นผู้ผิดนัด เพราะสมศักดิ์ได้ให้คำเตือนแก่สมชายให้ชำระหนี้แล้วและการเตือนไม่จำเป็นต้องให้เวลา เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ภายหลังจากที่เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนแล้ว ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเจ้าหนี้เตือนแล้วนั่นเอง แต่ตามความเห็นของนักกฎหมายอีกฝ่ายหนึ่งเมื่อสมศักดิ์เจ้าหนี้เรียกให้สมชาย ลูกหนี้ชำระหนี้ในวันที่ 1 เมษายน สมศักดิ์ต้องให้เวลาพอสมควรแก่สมชายในการชำระหนี้ด้วย เช่น ให้เวลา 1 เดือน และภายหลังจากเวลา 1 เดือนแล้วหากสมชายลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ ลูกหนี้จึงจะตกเป็นผู้ผิดนัด¹⁴ ดังนั้น การที่เจ้าหนี้เรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วโดยไม่ได้ให้เวลาพอสมควร ลูกหนี้จึงยังไม่ตกเป็นผู้ผิดนัด

¹³ นอกจากความเห็นทั้งสองนี้แล้ว โปรดดู จริฎุ ภักดิธนากุล, *กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยผลและความระงับแห่งหนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: พี เพรส, 2561), 53 – 55.; ศันันท์กรณ โสติพันธ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ ผลแห่งหนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2565), 330.; พรรณรายรัตน์ ศรีไชยรัตน์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2559), 110.

¹⁴ นักกฎหมายที่มีความเห็นว่าการเตือนต้องให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ อาทิ ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร และศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ รายละเอียด โปรดดู เสนีย์ ปราโมช, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้* (ล.2 ภาคจบบริบูรณ์) แก้ไขเพิ่มเติมโดย มุนินทร์ พงศาปาน, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2562), 527-528.; โสภณ รัตนกร, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป*, 218.; ไพโรจน์ วายุภาพ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้*, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงสยาม พับบลิชซิง, 2563), 119.

นอกจากนี้โปรดดูตัวอย่างความเห็นนี้จากข้อสอบเนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 72 วิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ข้อ 2 สอบเมื่อวันอาทิตย์ที่ 6 ตุลาคม 2562.

ความเห็นฝ่ายที่ว่า การเตือน ต้องใช้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้

นักกฎหมายฝ่ายที่เห็นว่า การเตือน ต้องใช้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้ นำโดยศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เส็นีย์ ปราโมช ซึ่งได้อธิบายเหตุผลดังนี้...¹⁵

“ด้วยเหตุผลที่กล่าวข้างต้น หลักในมาตรา 204 วรรค 1 จึงมีว่า ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ก็ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว เป็นอันว่าเจ้าหนี้จะต้องเสียหายเพราะการที่ชำระหนี้ล่าช้า ถ้าลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ ก็ต้องรับผิดชอบเพื่อผลร้ายหรือเสียหายอันเกิดแต่การผิดนัดนั้น ในวรรค 1 แห่งมาตรา 204 บัญญัติว่า เมื่อเจ้าหนี้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ ทำให้เป็นปัญหาว่าลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ในขณะเมื่อมีคำเตือนนั้นทันที มิฉะนั้นจะต้องถือว่ายังไม่ชำระหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดหรือว่าลูกหนี้จะได้เวลานับจากคำเตือนต่อไปบ้างตามสมควร เช่น กู้เงินกันไปไม่มีกำหนดเวลาใช้ พบกันที่สนามม้าเจ้าหนี้เตือนให้ใช้ลูกหนี้ขอไปเอาเงินจากบ้านมาใช้ให้ มิได้มีการชำระหนี้กันในขณะที่นั้นทันที จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดหรือยัง หรือเช่นจ้างทำตัวหนังสือ พอทำเสร็จ หนี้ถึงกำหนดแล้ว เจ้าหนี้พบกับลูกหนี้กลางถนนก็เตือน ลูกหนี้ยังต้องใช้เวลาไปเอาตัวจากร้านมาส่งให้ จึงไม่ได้ชำระหนี้ส่งมอบให้ในขณะที่นั้นทันที จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดแล้วหรือยัง ถ้าถือว่าผิดนัดแล้ว ผลแห่งความรับผิดชอบอาจเกิดขึ้นได้แต่ขณะนั้น เช่น ตามตัวอย่างหลัง ถ้าถือว่าผิดนัดแล้ว หากในระหว่างที่ลูกหนี้กำลังรีบไปเอาตัวมาส่งให้หนี้ เผอิญตู่เกิดเสียหายหรือไฟไหม้เพราะอุบัติเหตุ ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ตามมาตรา 217, 218 ข้อนี้ตัวบทไม่กล่าวไว้ชัด มีความคิดที่เถียงกันได้ทั้งสองทาง ทางหนึ่งถือเคร่งครัดตามตัวบทว่า เมื่อเตือนแล้วยังไม่มีการชำระหนี้ก็ต้องถือว่าผิดนัด เพราะเรื่องในมาตรา 204 วรรค 1 นี้หนี้ได้ถึงกำหนดชำระแล้ว ซึ่งเขาจะเรียกให้ชำระได้ในทันทีที่หนี้ถึงกำหนด ควรที่ลูกหนี้จะเตรียมพร้อมคอยชำระหนี้ให้เขาเมื่อเขาทวงถามเตือนให้ใช้ เมื่อไม่เอาเงินมาคอยเตรียมไว้ หรือไม่เอามาคอยส่งให้ ถึงเวลาเขาเตือนยังไม่ชำระหนี้ให้เขาในขณะที่นั้น ก็เป็นความผิดของลูกหนี้เอง ควรถือว่าลูกหนี้ผิดนัด หากจะต้องให้เวลากันอีกภายหลังที่มีคำเตือน ก็จะเป็นการเลื่อนลอยจนรู้ไม่ได้ว่าจะต้องให้กันช้านานเท่าใด ลูกหนี้จะอ้างมาตรา 205 ว่าเหตุที่เจ้าหนี้มาทวงเงินที่สนามม้า หรือทวงให้ส่งตัวกลางถนนในเวลาที่ไม่ได้เตรียมชำระหนี้ไว้ เป็นพฤติการณ์ที่จะโทษลูกหนี้ไม่ได้ก็ฟังไม่ขึ้น เพราะต้องถือว่าลูกหนี้รู้แล้วว่า เมื่อหนี้ถึงกำหนด เขาอาจมาเรียกให้ชำระเมื่อใดก็ได้ ทำไมไม่เอาไปชำระให้เขาเสียก่อน จะได้ไม่ต้องเสี่ยงภัยในการที่อาจถูกทวงถามเรียกให้ใช้หนี้กลางถนน

¹⁵ เส็นีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, 527.

ความคิดอีกฝ่ายหนึ่งนั้นว่า ถ้าแปลกฎหมายเคร่งครัดเกินไป จะทำให้กฎหมายกลายเป็นข้อบังคับผิดธรรมดา เช่น เจ้าของผู้เลี้ยงม้าอยู่ที่ต่างจังหวัดเข้ามาดูการแข่งม้าในกรุง ตกลงทำสัญญาขายม้าให้ใคร หากมิได้กำหนดเวลาส่งมอบไว้ และจะให้ผู้ซื้อเรียกให้ชำระหนี้ส่งมอบม้าให้ได้ในทันใด ย่อมเป็นการพ้นวิสัยที่จะบังคับให้เป็นไปดังนั้นได้ คนธรรมดาทั้งหลายต้องเข้าใจกันว่า ต้องใช้เวลาแก่ผู้ขายบ้าง อย่างน้อยที่สุดเพื่อไปเอาม้าจากต่างจังหวัดมาส่งมอบให้ ถ้าม้าอยู่ที่นั่นตรงนั้น ยังไม่ชำระหนี้ส่งมอบให้ จึงจะมีเหตุผลควรถือได้ว่าผิดนัด ผู้เขียนกฎหมายก็เป็นคนธรรมดาต้องเข้าใจและฟังผลแห่งตัวบทกฎหมายอย่างคนธรรมดา ถึงที่ลูกหนี้ชำระหนี้ เจ้าหนี้ขัดข้องชั่วคราวในมาตรา 212 ยังยกเว้นมิให้เจ้าหนี้ตกเป็นฝ่ายผิดนัดได้ ก็ไหนจะไม่เป็นเช่นเดียวกันเมื่อถึงที่ลูกหนี้ขัดข้องชั่วคราวขึ้นบ้าง จริงอยู่เมื่อหนี้ถึงกำหนด เจ้าหนี้เรียกให้ชำระหนี้ได้ แต่เมื่อยังไม่ได้เตือนก็ต้องเข้าใจว่ายังให้เวลาแก่ลูกหนี้อยู่ ซึ่งลูกหนี้ควรจะคาดหมายได้ว่า จะได้ประโยชน์แห่งเวลานั้นอย่างคนธรรมดาจะคาดหมายกันได้ ขายช้างขายม้าตัวใหญ่ ๆ ใครจะหอบหิ้วติดมือไปเสมอสำหรับส่งให้เจ้าหนี้ในทันทีขณะที่ถูกเตือน คนธรรมดาทั้งหลายไม่ทำกันดังนั้น ชื้อช้างซึ่งอยู่ที่ลำปาง ตกลงกันที่กรุงเทพฯ โดยไม่ได้กำหนดเวลาส่งมอบไว้ เจ้าหนี้ย่อมรู้อยู่ดีว่าจะส่งให้ไม่ได้ในทันใดนั้น ถ้าจะให้ชำระหนี้ส่งมอบในทันใด ดูจะเป็นการใช้สิทธิไม่สุจริตตามมาตรา 5 เสียอีก และเป็นพฤติการณ์ที่จะโทษใครไม่ได้ นอกจากความอุทริพิริวสัยของเจ้าหนี้นั่นเอง ลูกหนี้อ้างข้อยกเว้นตามมาตรา 205 ได้ ทั้งตามมาตรา 324 สถานที่อันจะพึงส่งมอบกันก็อยู่ที่ลำปางไม่ใช่ที่กรุงเทพฯ จริงอยู่อาจเป็นที่สงสัยว่า ถ้าให้เวลาแก่กันเท่านี้แล้ว จะเลื่อนลอยเอาแน่ไม่ได้ว่าจะต้องให้กันช้านานต่อไปอีกเท่าใด แต่ก็ไม่พ้นวิสัยที่จะวินิจฉัยเอาได้ตามพฤติการณ์ว่า การเรียกร้องกับกำหนดเวลาที่ควรจะรีบเร่งไปเอาทรัพย์สินมาส่งมอบให้สมควรหรือไม่ ถ้าเฉื่อยและช้าไป ก็จะเป็นอันว่าตามพฤติการณ์โทษลูกหนี้ได้ไม่เข้าอยู่ในข้อยกเว้นตามมาตรา 205 เป็นอันตกเป็นผู้ผิดนัดได้ตามมาตรา 204 วรรค 1 แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า ลูกหนี้จะไม่ควรได้เวลาเสียเลย เหตุผลเดียวกันได้ดังนี้ ถ้าแปลกฎหมายตามความมุ่งหมาย (มาตรา 4) อย่างหลังดูจะมีเหตุผลดีกว่า หลักสำคัญคงอยู่ที่ว่า ถ้าเขาเตือนและพอจะใช้หนี้ได้ในทันใดนั้นแต่ไม่ใช่ ก็ต้องเป็นผู้ผิดนัด แต่ถ้าตามพฤติการณ์ที่ไปเตือนเขาในเวลาที่เขาไม่อาจชำระหนี้ให้ได้ เหตุที่เขาขัดข้องทำไม่ได้เพียงชั่วคราวนั้น เห็นพอจะปรับเข้าได้ในมาตรา 205 ซึ่งถ้าพ้นเวลาขัดข้องนั้นไปยังไม่ใช้ ก็ต้องถือว่าลูกหนี้ผิดนัดตามมาตรา 204 วรรค 1 (หมายเหตุ ศาลฎีกาในหลายคดีตัดสินสอดคล้องเป็นแนวเดียวกันว่า ในการบอกกล่าวเตือนนั้น เจ้าหนี้จะต้องกำหนดเวลาพอสมควรให้ลูกหนี้ชำระหนี้ด้วย ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11036/2553, 6785/2549, 2400/2545, 4769/2543 (บรรณาธิการ) ”

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์โสภณ รัตนกร อธิบายไว้ว่า...¹⁶

“โจทก์จำเลยต่างมิได้ชำระหนี้ตามกำหนดในสัญญา เป็นการที่ต่างฝ่ายต่างมิได้ถือเอากำหนดเวลาในสัญญาเป็นสาระสำคัญต่อไป หนี้ที่ต้องชำระจึงไม่มีกำหนดเวลาแน่นอน ต่างฝ่ายต่างเรียกให้อีกฝ่ายหนึ่งชำระหนี้ได้โดยพลัน โดยกำหนดระยะเวลาพอสมควรแล้ว บอกกล่าวให้อีกฝ่ายหนึ่งชำระภายในเวลาที่กำหนดได้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง (คำพิพากษาฎีกาที่ 6327/2549)

กรณีนี้ที่ไม่มีกำหนดเวลาได้กล่าวมาแล้วว่า เจ้าหนี้อาจเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้เมื่อใดก็ได้ตามมาตรา 203 วรรคหนึ่ง นั้น เจ้าหนี้คงจะต้องเตือนให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยให้เวลาพอสมควร มิฉะนั้นจะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดไม่ได้ เพราะแม้แต่กรณีนี้ที่มีกำหนดเวลา เจ้าหนี้ยังต้องเตือนก่อน กรณีไม่มีกำหนดเวลาเจ้าหนี้ยังจะต้องเตือนลูกหนี้ก่อน และจะต้องให้เวลาลูกหนี้พอสมควรด้วย หากเจ้าหนี้ไม่ใช้เวลาแก่ลูกหนี้ อาจต้องถือว่าเป็นกรณีที่มีการชำระหนี้ยังไม่ได้กระทำลงเพราะพฤติการณ์ซึ่งลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ จึงไม่อาจเป็นผู้ผิดนัดตามมาตรา 205 ก็ได้”

ศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ อธิบายไว้ว่า...¹⁷

“สำหรับหนี้ที่มีกำหนดเวลานั้น...ถ้ามิใช่กำหนดเวลาตามวันแห่งปฏิทินก็ต้องเตือนก่อน และลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาที่เตือนนั้น จึงจะตกเป็นผู้ผิดนัดนับแต่วันที่พ้นกำหนดเวลาในการเตือนเป็นต้นไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 599/2535, 4581/2548, 4799/2549)...”

ความเห็นฝ่ายที่ว่า การเตือน ไม่ต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้

ความเห็นนี้ถูกกล่าวถึงโดยนักกฎหมายหลายท่าน¹⁸ และปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1304/2559, 974/2546, 6282/2559, 3368/2549 ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวถึงโดยละเอียดในหัวข้อ วิเคราะห์เหตุผลและข้อสนับสนุนความเห็นทั้งสองฝ่ายต่อไป

¹⁶โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, 218.

¹⁷ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, 117-118.

¹⁸โปรดดู เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, 528.; บุญศรี กอบบุญ, “เรื่องที่ 2.2.1 กรณีที่ถือว่าลูกหนี้ผิดนัด หน่วยที่ 2 การไม่ชำระหนี้” เอกสารการสอนชุดวิชา 41212 กฎหมายแพ่ง 2: หนี้ เล่มที่ 1 หน่วยที่ 1-6 (กรุงเทพฯ: ฟันนี้พับบลิชชิง, 2526), 46-48.; จริญ ภักดีธนากุล, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยผลและความระงับแห่งหนี้, 53 – 55.

วิเคราะห์เหตุผลและข้อสนับสนุนความเห็นทั้งสองฝ่าย

เหตุผลประการหนึ่งซึ่งนักกฎหมายฝ่ายที่เห็นว่า การเตือน ต้องใช้เวลาตามสมควรแก่ลูกหนี้ กล่าวอ้าง คือ “ถ้าแปลกฎหมายเคร่งครัดเกินไปจะทำให้กฎหมายกลายเป็นข้อบังคับปิดธรรมดา...ผู้เขียนกฎหมายก็เป็นคนธรรมดาต้องเข้าใจและฟังผลแห่งตัวบทกฎหมายอย่างคนธรรมดา” นั้น อาจมีข้อโต้แย้งได้ว่า แม้การตีความมาตรา 204 วรรคหนึ่งโดยตรงไปตรงมาตามถ้อยคำที่ใช้ในตัวบทกฎหมายอาจทำให้ผู้ที่มีใช้นักกฎหมายหรือแม้แต่นักกฎหมายเองรู้สึกขัดต่อเหตุผลธรรมดาทั่วไปดังที่ว่ามาก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็มีหลักกฎหมายหลายเรื่องที่ขัดต่อเหตุผลธรรมดาทั่วไปอยู่ไม่น้อย ซึ่งในทางนิติศาสตร์ก็ยอมรับกันว่าเป็นเรื่องที่ต้อง เพราะมีเหตุผลทางกฎหมายรองรับเพียงพอ อาทิ การแสดงเจตนาต่อบุคคลผู้อยู่ห่างโดยระยะทาง มาตรา 169 บัญญัติให้การแสดงเจตนาอันมีผลทันทีที่ไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา แม้ว่าในความเป็นจริงผู้รับการแสดงเจตนาอันนั้นจะไม่ทราบถึงการแสดงเจตนาอันนั้นเลย เช่น การแสดงเจตนาโดยส่งจดหมายสนองรับคำเสนอสัญญาที่เกิดขึ้นและมีผลผูกพันผู้รับการแสดงเจตนา ณ ขณะนั้นทันทีที่จดหมายไปถึงบ้านทั้งที่เจ้าของบ้านผู้รับคำสนองยังอยู่ต่างประเทศ อีกเจ็ดวันจึงจะกลับ ยังไม่รู้เห็นข้อความในจดหมายเลย หลักกฎหมายนี้ย่อมขัดต่อเหตุผลธรรมดาทั่วไป แต่ในทางกฎหมายก็ไม่มี การตีความขยายให้การแสดงเจตนามีผลเมื่อไปถึงในระยะเวลาพอสมควร หรือกรณีเวลาอันจะฟังชำระหนี้มิได้กำหนดไว้ มาตรา 203 บัญญัติให้หนี้ถึงกำหนดชำระโดยพลันซึ่งเท่ากับหนี้ถึงกำหนดชำระในทันทีที่มูลหนี้เกิดขึ้น เจ้าหนี้จึงสามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ทันที เช่น สัญญากู้ยืมเงินไม่ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ ผู้ให้กู้ย่อมเรียกให้ผู้กู้คืนเงินที่กู้ได้ทันทีเมื่อทำสัญญาเสร็จทั้งที่ผู้กู้ยังไม่ได้นำเงินที่กู้ไปใช้ประโยชน์เลย ก็เป็นผลทางกฎหมายที่ขัดต่อเหตุผลธรรมดาทั่วไปเช่นเดียวกัน แต่ในทางกฎหมายก็ไม่มี การตีความขยายว่าให้หนี้ถึงกำหนดชำระในระยะเวลาพอสมควรหลังจากทำสัญญาเสร็จ เหตุผลที่นักกฎหมายฝ่ายนี้ยกขึ้นอ้างว่า หากในการเตือนไม่ให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แล้วจะขัดต่อเหตุผลธรรมดาทั่วไปจึงอาจไม่สอดคล้องกับกรณีอื่น

ส่วนที่นักกฎหมายฝ่ายนี้ตั้งคำถามว่า “จำงทำตัวหนังสือ พอทำเสร็จหนี้ถึงกำหนดแล้วเจ้าหนี้พบกับลูกหนี้กลางถนนก็เตือน ลูกหนี้ยังต้องใช้เวลาไปเอาตัวจากร้านมาส่งให้ จึงไม่ได้ชำระหนี้ส่งมอบให้ในขณะนั้นทันที จะถือว่าลูกหนี้ผิดนัดแล้วหรือยัง...” นั้น การตีความว่าการเตือนไม่ต้องใช้เวลาแก่ลูกหนี้ นั้นมิได้หมายความว่า เมื่อเตือนแล้ว ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ในขณะนั้นทันทีทันทีใด สำหรับคำถามนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าลูกหนี้ยังไม่ตกเป็นผู้ผิดนัดทันทีในขณะที่เตือน ลูกหนี้ยังมีเวลาที่จะไปเอาตัวจากร้านมาส่งให้เจ้าหนี้ เพียงแต่จะต้องส่งให้เจ้าหนี้ภายในวันที่เตือนนั้น

เพราะตามกฎหมาย วันตามปกติธรรมดาหมายถึง 0-24 นาฬิกา¹⁹ การนับระยะเวลาชำระหนี้ นั้น โดยทั่วไปก็นับเป็นวันอยู่แล้ว และประเด็นสำคัญ ก็คือ การเตือนอันจะมีผลทำให้ลูกหนี้ตกเป็น ผู้ผิดนัดนี้ มิใช่เจ้าหนี้จะเตือนเมื่อใดก็ได้ตามอำเภอใจโดยแท้ แต่ต้องเป็นการเตือนภายหลังจาก ที่หนี้ถึงกำหนดชำระแล้วเท่านั้น ซึ่งย่อมหมายความว่าลูกหนี้รู้ตัวดีว่าตนมีหน้าที่ชำระหนี้แล้ว

ยังมีตัวอย่างซึ่งนักกฎหมายฝ่ายนี้ยกขึ้นว่า “เจ้าของผู้เลี้ยงม้าอยู่ที่ต่างจังหวัดเข้ามาดูการแข่งขันม้าในกรุง ตกกลางทำสัญญาขายม้าให้ใคร หากมิได้กำหนดเวลาส่งมอบไว้ และจะให้ผู้ซื้อเรียกให้ชำระหนี้ส่งมอบม้าให้ได้ในทันใด ย่อมเป็นการพ้นวิสัยที่จะบังคับให้เป็น ไปดังนั้นได้ คนธรรมดาทั้งหลายต้องเข้าใจกันว่า ต้องใช้เวลาแก่ผู้ขายบ้าง อย่างน้อยที่สุด เพื่อไปเอาม้าจากต่างจังหวัดมาส่งมอบให้ ถ้าม้าอยู่ที่นั่นตรงนั้น ยังไม่ชำระหนี้ส่งมอบให้ จึงจะมีเหตุผลควรถือได้ว่าผิดนัด...” กรณีตามตัวอย่างนี้จะผิดปกติ เพราะธรรมดาของผู้ซื้อ ผู้ขายม้าในสถานการณ์ตามตัวอย่างนี้คงจะไม่มีใครเตือนให้ชำระหนี้กันทันที และถึงแม้ว่า อาจจะมีกรณีคนผิดปกติเตือนให้ชำระหนี้กันทันทีที่ทำสัญญาซื้อขายม้าเกิดขึ้นจริง ในกรณี เช่นนี้นักกฎหมายฝ่ายนี้ก็อธิบายเหตุผลและทางออกไว้เอง²⁰ แล้วว่า เห็นได้โดยสภาพว่าผู้ซื้อ นั้นเองเป็นผู้ผิดปกติธรรมดา และตามหลักกฎหมายย่อมถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต หวังจะให้ผู้ขายผิดนัดผิดสัญญา ศาลและนักกฎหมายสามารถใช้หลักสุจริตตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5²¹ และมาตรา 205²² ฯลฯ ในการให้ความยุติธรรมแก่ลูกหนี้ ผู้ขายช้างม้าได้อยู่แล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่า เมื่อกฎหมายมีทางออกที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ลูกหนี้ ในกรณีเช่นนี้แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตีความมาตรา 204 วรรคหนึ่งไปไกลเพื่อ จะแก้ไขปัญหานั้นมีโอกาสเกิดขึ้นน้อยเช่นนี้อีกเลย

นอกจากนี้ ที่นักกฎหมายฝ่ายนี้กล่าวว่า “...จริงอยู่อาจเป็นที่สงสัยว่า ถ้าให้เวลา กันเท่านั้นแล้ว จะเลื่อนลอยเอาไม่ได้ว่าจะต้องให้กันช้านานต่อไปอีกเท่าใด แต่ก็ไม่พ้น วิสัยที่จะวินิจฉัยเอาได้ตามพฤติการณ์ว่า การเรียกร้องกับกำหนดเวลาที่ควรจะรีบเร่งไปเอา ทรัพย์มาส่งมอบให้สมควรหรือไม่...” นั้น ผู้เขียนเห็นว่า การตีความว่าการเตือนต้องให้เวลา พอสมควรแก่ลูกหนี้เพิ่มเข้ามา ทำให้การเตือนโดยเจ้าหนี้จำเป็นต้องระบุหรือกำหนดให้เวลาใน การชำระหนี้แก่ลูกหนี้เสมอ เช่น ให้เวลาชำระหนี้ภายใน 7 วัน 10 วัน 30 วัน หรือ 60 วัน หรือ อาจจะเป็นการกำหนดวันชำระหนี้ไว้แน่นอนในคำเตือนให้ชำระหนี้ เช่น ให้ชำระหนี้ในวันที่

¹⁹ ยกเว้นวันในทางคดีความ ในทางราชการ หรือทางธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรม รายละเอียดโปรดดู คำชัย จงจักรพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยระยะเวลาและอายุความ, 78-82.

²⁰ โปรดดู เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้, 528.

²¹ มาตรา 5 “ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต”

²² มาตรา 205 “ตราบใดการชำระหนี้กันยังมีได้กระทำลงเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ไม่ต้อง รับผิดชอบ ตราบนั้นลูกหนี้ยังหาได้ชื่อว่าผิดนัดไม่”

31 มีนาคม เป็นต้น ซึ่งเวลาที่เจ้าหน้าที่นี้จะพอสสมควรหรือไม่ ในมุมมองของเจ้าหน้าที่และลูกหนี้ย่อมแตกต่างกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาข้อโต้แย้งระหว่างคู่กรณีตามมาว่า เวลาพอสสมควรนี้เป็นเท่าใด แม้ว่าศาลจะสามารถใช้ดุลยพินิจพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปได้ แต่ก็นำไปสู่คดีความแล้วซึ่งทำให้เสียเงินเสียเวลา ความชัดเจนย่อมทำให้ประหยัดสำหรับคู่สัญญาและรัฐมากกว่า

ตามคำอธิบายของท่านอาจารย์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, ศาสตราจารย์โสภณ รัตนาร และศาสตราจารย์พิเศษไพโรจน์ วายุภาพ ได้กล่าวถึงคำพิพากษาศาลฎีกาต่าง ๆ กัน²³ ได้แก่ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11036/2553, 6785/2549, 2400/2545, 4769/2543 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6327/2549 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 599/2535, 4581/2548 และ 4799/2549 ตามลำดับ คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว เมื่อได้พิจารณาในรายละเอียดแล้วผู้เขียนมีข้อสังเกต ดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11036/2553²⁴ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า สัญญาจะซื้อจะขายกำหนดวันชำระราคาและจดทะเบียนโอนว่าประมาณเดือนตุลาคม 2544 ไม่แน่ชัดว่าเป็นวันใด ซึ่งอาจเป็นวันใดวันหนึ่งในเดือนตุลาคม...เมื่อไม่อาจกำหนดวันแน่นอน สัญญาจะซื้อจะขายพิพาทจึงเป็นสัญญาที่มีได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน โจทก์จำเป็นต้องบอกกล่าวกำหนดเวลาพอสสมควรให้จำเลยชำระหนี้ และได้ความว่าโจทก์มีหนังสือบอกกล่าวให้จำเลยชำระค่าที่ดินและจดทะเบียนโอนในวันที่ 21 พฤศจิกายน 2544 โดยส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังภูมิลำเนาของจำเลยตามที่ปรากฏในบัตรประจำตัวประชาชนและทะเบียนบ้านของจำเลยกับที่ระบุไว้ในสัญญาจะซื้อจะขาย และมีผู้รับแทนเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544...ถือได้ว่าเป็นการกำหนดระยะเวลาพอสสมควรแล้ว การที่จำเลยไม่ชำระหนี้ในวันกำหนดโดยที่โจทก์เตรียมพร้อมจะชำระหนี้ส่วนของตน จึงเป็นการที่จำเลยผิดนัดผิดสัญญา...เมื่อจำเลยเป็นฝ่ายผิดสัญญา โจทก์ย่อมมีสิทธิขอบอกเลิกสัญญาได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 387 การที่จำเลยยังอยู่ในที่ดินและบ้านพิพาทต่อมาหลังเลิกสัญญา เป็นการละเมิดต่อโจทก์ โจทก์มีสิทธิขับไล่จำเลยและเรียกค่าเสียหายจากจำเลย” ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ แม้ศาลฎีกาได้กล่าวว่า “สัญญาจะซื้อจะขายพิพาทจึงเป็นสัญญาที่มีได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน โจทก์จำเป็นต้องบอกกล่าวกำหนดเวลาพอสสมควรให้จำเลยชำระหนี้ การที่จำเลยไม่ชำระหนี้ในวันกำหนดโดยที่โจทก์เตรียมพร้อมจะชำระหนี้ส่วนของตน จึงเป็นการที่จำเลยผิดนัดผิดสัญญา...” อันเป็นถ้อยคำที่อาจทำให้เห็นว่าศาลฎีกาได้ยึดถือการตีความว่าการเตือนต้องให้เวลาพอสสมควรก็ตาม อย่างไรก็ตามข้อที่น่าพิจารณา คือ ประเด็นปัญหาที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ คือ โจทก์มีสิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 387 มิใช่ประเด็นปัญหาตามมาตรา 204 วรรค

²³ โปรดดูหัวข้อ ความเห็นฝ่ายที่ว่า การเตือน ต้องให้เวลาพอสสมควรแก่ลูกหนี้ ข้างต้น.

²⁴ ฎีกา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11036/2553,” สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-504721.html>.

หนึ่งโดยตรง ทั้งหลักกฎหมายในเรื่องบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 387 กับบัญญัติไว้แตกต่างจากหลักเรื่องผิดนัดตามมาตรา 204 ด้วย นอกจากนี้ สำหรับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4769/2543²⁵ และ 6327/2549²⁶ ก็มีข้อที่น่าพิจารณาในทำนองเดียวกันนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4581/2548²⁷ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “อนึ่ง ที่ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาให้จำเลยชำระดอกเบี้ยในฐานผิดนัดนับแต่วันที่ 22 สิงหาคม 2541 นั้นยังไม่ถูกต้อง เพราะโจทก์มีหนังสือทวงถามฉบับลงวันที่ 21 กันยายน 2541 โดยให้โอกาสจำเลยชำระหนี้ภายใน 10 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือทวงถามตามเอกสารหมายเลข จ. 10 จำเลยได้รับหนังสือดังกล่าวในวันที่ 22 เดือนเดียวกันตามใบตอบรับเอกสารหมายเลข จ. 11 ครบกำหนดตามหนังสือดังกล่าวในวันที่ 2 ตุลาคม 2541 จำเลยไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดเป็นการผิดนัดจึงต้องรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ 3 ตุลาคม 2541 อันเป็นวันผิดนัดเป็นต้นไป” คำพิพากษาศาลฎีกานี้มีข้อที่น่าสังเกต คือ ศาลฎีกามีได้วินิจฉัยโดยขัดแย้งว่าการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งเจาหนี้ต้องให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ และเนื่องจากข้อเท็จจริงในคดีปรากฏว่าเจาหนี้ได้ให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้อยู่แล้ว จึงอาจทำให้เข้าใจได้ว่าคำพิพากษาได้วินิจฉัยไปตามเจตนาของเจาหนี้ซึ่งขยายเวลาชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ไปแล้ว นอกจากนี้ สำหรับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4799/2549²⁸, 599/2535²⁹ และ 6785/2549³⁰ ก็มีข้อที่น่าสังเกตในทำนองเดียวกันนี้³¹

²⁵ ฎีกา, “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4769/2543,” สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-99104.html>.

²⁶ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6327/2549 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา พุทธศักราช 2549 (เล่ม 7) (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, 2549), 128.

²⁷ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4581/2548 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2548 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2548), 1480, 1485.

²⁸ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4799/2549 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา พุทธศักราช 2549 (เล่ม 5) (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, 2549), 139.

²⁹ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5991/2535 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2535 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2535), 471.

³⁰ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6785/2549 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา พุทธศักราช 2549 (เล่ม 8) (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, 2549), 114.

³¹ นอกจากนี้ ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยไว้และมีข้อที่น่าสังเกตในลักษณะเดียวกันนี้อีก อาทิ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1776/2541 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา พุทธศักราช 2541 (เล่ม 4) (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, 2541), 133.; เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกา 5206/2550 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2550 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2550), 1494.

นอกจากคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้นแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าคำพิพากษาศาลฎีกาซึ่งสมควรหยิบยกขึ้นมาพิจารณาด้วย คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3083/2559³² ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “...ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง...คำเตือนในกรณีนี้ ก็คือ การทวงถามให้จำเลยชำระเงินที่โจทก์มีสิทธิได้รับนั่นเอง และในการทวงถามนั้นโจทก์จะต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรให้จำเลยชำระหนี้เสียก่อนจึงจะถือว่าเป็นคำเตือนโดยชอบ หากจำเลยไม่ชำระเงินตามที่โจทก์ทวงถามแล้วจึงจะถือว่าเป็นคำเตือนโดยชอบ... เมื่อไม่ปรากฏว่าโจทก์ได้กำหนดระยะเวลาพอสมควรให้จำเลยชำระหนี้ อีกทั้งไม่ปรากฏว่าก่อนฟ้องคดีโจทก์ได้ทวงถามให้จำเลยชำระหนี้โดยทางอื่นอีก จึงเท่ากับว่ายังไม่มีคำเตือนให้ชำระหนี้โดยชอบตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง กรณีจึงถือไม่ได้ว่าจำเลยผิดนัดเพราะโจทก์ได้เตือนแล้ว แต่การฟ้องคดีย่อมเป็นการทวงถามอยู่ในตัว จำเลยจึงต้องรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยในระหว่างเวลาผิดนัดให้แก่โจทก์นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไป” ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนในตอนต้นว่าในการเตือนนั้นโจทก์จะต้องกำหนดระยะเวลาพอสมควรให้จำเลยชำระหนี้เสียก่อนจึงจะถือว่าเป็นคำเตือนโดยชอบ อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในตอนท้ายว่าการฟ้องคดีย่อมเป็นการทวงถามอยู่ในตัว และให้จำเลยรับผิดชอบชำระดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้อง เนื่องจากโดยข้อเท็จจริงแล้วในการฟ้องคดีย่อมไม่มีการกำหนดเวลาพอสมควรเพื่อให้จำเลยชำระหนี้ อีกทั้งทำให้มีข้อที่น่าพิจารณาว่าหากถือหลักการตีความว่าการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ มิฉะนั้นลูกหนี้ยังไม่ตกเป็นผู้ผิดนัดแล้ว การฟ้องคดีซึ่งไม่มีการให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้จะถือว่าเป็นการเตือนที่ชอบด้วยมาตรา 204 วรรคหนึ่งอันทำให้ลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดและต้องชำระดอกเบี้ยผิดนัดนับแต่วันฟ้องได้อย่างไร คำพิพากษาของศาลฎีกานี้ตอนต้นและตอนท้ายจึงขัดแย้งกันเองหรือไม่ อย่างไรก็ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2400/2545³³ ที่มีการยกขึ้นอ้างอิงและคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9029/2547³⁴ ก็มีข้อน่าพิจารณาในทำนองเดียวกันนี้ด้วย

³² ฎีกา, “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3083/2559,” สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-599870.html>.

³³ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2400/2545 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2545 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2545), 1202.

³⁴ สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9029/2547 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา พุทธศักราช 2547 (เล่ม 12) (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, 2547), 194.

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาได้ยึดถือหลักที่ว่า การฟ้องคดีถือได้ว่าเป็นการทวงถามมาโดยตลอด อาทิ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 627/2532³⁵ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “เมื่อโจทก์ได้ยื่นส่งไม่อัดให้จำเลยแล้ว จำเลยย่อมมีหน้าที่ชำระค่าระวางพาหนะให้โจทก์โดยโจทก์ไม่ต้องทวงถาม เมื่อโจทก์ฟ้องคดีอันเป็นการเรียกให้ชำระหนี้แล้ว จำเลยก็มีหน้าที่ต้องชำระดอกเบี้ยนับแต่วันฟ้อง”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2687-2688/2532³⁶ วินิจฉัยว่า “การฟ้องศาลให้จำเลยชำระเงินบำเหน็จแก่โจทก์ถือได้ว่าเป็นการทวงถามเตือนให้จำเลยชำระเงิสดังกล่าวอยู่ในตัว จำเลยจึงตกเป็นผู้ผิดนัดแล้ว และจะต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยให้แก่โจทก์นับแต่วันผิดนัดเป็นต้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคแรก หากใช้เริ่มรับผิดชอบดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่คำพิพากษาศาลฎีกาถึงที่สุดดังที่จำเลยอุทธรณ์ไม่”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1383/2553³⁷ วินิจฉัยว่า “โจทก์ก่อสร้างแล้วเสร็จและส่งมอบงานเรียบร้อยแล้ว จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงต้องชำระหนี้เป็นค่าแรงและค่าวัสดุให้แก่โจทก์ในเวลาที่ได้รับมอบงาน... การที่โจทก์มิได้ทวงถามก่อนฟ้องมีผลทำให้โจทก์มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ นับแต่วันฟ้องเป็นต้นไป โดยถือว่าการฟ้องคดีเป็นการทวงถามให้ชำระหนี้โดยปริยายและถือว่าจำเลยที่ 2 และที่ 3 ผิดนัดนับแต่วันฟ้อง”³⁸

แนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ว่า การฟ้องคดีถือได้ว่าเป็นการทวงถามนี้ไม่ปรากฏว่า นักกฎหมายมีความเห็นโต้แย้งเป็นอย่างอื่น³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าการเตือนหรือการทวงถามตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งต้องใช้เวลาแก่ลูกหนี้ ย่อมขัดกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางหลักตลอดมาว่าการฟ้องคดีเท่ากับการเตือนหรือการทวงถามให้ชำระหนี้ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เพราะในการฟ้องคดีย่อมไม่มีการใช้เวลาแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แต่อย่างใด

³⁵ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 627/2532 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2532 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2532), 472.

³⁶ เรื่องเดียวกัน, 2217.

³⁷ ฎีกา, “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1383/2553,” สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-501592.html>.

³⁸ นอกจากนี้ โปรดดู สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10166/2539 (เล่ม 11) ใน คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2539 (กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ, 2539), 271.; ฎีกา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1383/2553, สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-501592.html>.

³⁹ เทพวิฑูร (บุญช่วย วณิกกุล), พระยา และยล ธีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง มาตราว่าด้วยหนี้ บรรพ 2 มาตรา 194-353, ปรับปรุงโดย ดารารพ ธีระวัฒน์ และชิน อุ่นภัทร (กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), 36-37.; โสภณ รัตนกร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, 217.

จะเห็นได้ว่าคำพิพากษาศาลฎีกาทั้ง 8 เรื่องที่ยกขึ้นกล่าวอ้างเพื่อเป็นข้อสนับสนุนความเห็นว่าการเตือนต้องใช้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ รวมทั้งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3083/2559 และ 9029/2547 นั้น คำพิพากษบางเรื่องมิได้วินิจฉัยในประเด็นมาตรา 204 วรรคหนึ่งโดยตรง ส่วนคำพิพากษบางเรื่องแม้ใช้ถ้อยคำที่ทำให้เห็นว่าการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้ต้องใช้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ แต่คำพิพากษาดังกล่าวมีข้อที่น่าพิจารณาว่าหากข้อเท็จจริงในคดีดังกล่าวเจ้าหนี้ไม่ได้ให้เวลาในการเตือน ศาลฎีกาจะวินิจฉัยอย่างไร รวมทั้ง คำพิพากษบางเรื่องยังมีข้อที่น่าพิจารณาว่าขัดกันเองและขัดต่อแนวคำพิพากษาอื่น ๆ หรือไม่ ข้อสนับสนุนการให้เวลาแก่ลูกหนี้จากคำพิพากษาศาลฎีกาเหล่านี้จึงมีข้อโต้แย้งได้อยู่

สำหรับความเห็นฝ่ายที่ว่า การเตือนไม่ต้องใช้เวลาแก่ลูกหนี้ ซึ่งปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1304/2559, 974/2546, 6282/2559 และ 3368/2549 ผู้เขียนมีข้อสังเกตดังนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1304/2559⁴⁰ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ก่อนที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้เพิกถอนการขายทอดตลาด โจทก์มีหน้าที่นำส่งภาษีหัก ณ ที่จ่ายตามกฎหมายและจำเลยรับเงินภาษีที่มีการนำส่งดังกล่าวโดยมีสิทธิตามกฎหมาย การที่ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้เพิกถอนการขายทอดตลาดเป็นเหตุที่เกิดขึ้นภายหลังและมีใช้เหตุที่จะโทษจำเลยได้ จำเลยจึงยังไม่มีควมรับผิดชอบใด ๆ ที่จะต้องคืนเงินภาษีและดอกเบี้ยแก่โจทก์ แต่เมื่อต่อมามีการเพิกถอนการขายทอดตลาด และโจทก์ได้ยื่นคำร้อง (คำร้องขอคืนเงินภาษีอากร (ค.1)) เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2552 ทวงถามให้จำเลยคืนเงินดังกล่าว กรณีเป็นหนี้เงิน จำเลยจึงตกเป็นผู้ผิดนัดไม่ชำระหนี้และต้องรับผิดชอบใช้ดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 29 มกราคม 2552 เป็นต้นไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 204 วรรคหนึ่ง และมาตรา 224 วรรคหนึ่ง...” ตามคำพิพากษาศาลฎีกานี้ เข้าใจได้ว่าในคำร้องทวงถามให้จำเลยคืนเงินภาษีอากรโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ไม่ได้ให้เวลาแก่จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ในการชำระหนี้ ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนว่าลูกหนี้ผิดนัดแล้วตั้งแต่วันที่โจทก์ยื่นคำร้องทวงถาม

⁴⁰ ฎีกา, “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1304/2559,” สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-594395.html>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2546⁴¹ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัย ปัญหาข้อกฎหมายตามฎีกาของโจทก์ว่า โจทก์มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยจากเงินค่าปรับ 120,000 บาท นับตั้งแต่วันที่ 17 เมษายน 2542 อันเป็นวันที่พ้นโทษรัชชัยผิมนัดไม่ส่งตัวผู้ต้องหา แก่โจทก์หรือไม่...การที่พ้นโทษรัชชัยไม่ส่งตัวผู้ต้องหาในวันที่ 17 เมษายน 2542...จึงเป็นการผิมนัดตามสัญญาประกันอันจะต้องเสียค่าปรับนับแต่วันนั้น แต่จำเลยจะผิมนัดต้องเสียดอกเบี้ยค่าปรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 ก็ต่อเมื่อโจทก์กำหนดค่าปรับและแจ้งให้พ้นตำรวจโทษรัชชัยทราบแล้วไม่ชำระตามมาตรา 204 โจทก์มีหนังสือ ทวงถามให้พ้นโทษรัชชัยนำเงิน 120,000 บาท มาชำระในวันที่ 25 มิถุนายน 2542 แต่พ้นโทษรัชชัยเพิกเฉย จึงถือได้ว่าโจทก์ได้กำหนดค่าปรับอันเป็นหนี้เงินและแจ้งให้พ้นตำรวจโทษรัชชัยทราบแล้วไม่ชำระ เมื่อพ้นโทษรัชชัยไม่ชำระเงินค่าปรับซึ่งเป็นหนี้เงินแล้ว จึงเป็นการผิมนัด ก็ต้องรับผิมนัดดอกเบี้ยระหว่างผิมนัดอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224 วรรคหนึ่ง โจทก์จึงมีสิทธิคิดดอกเบี้ยจากเงินค่าปรับ 120,000 บาท นับแต่วันที่ 26 มิถุนายน 2542 อันเป็นวันที่พ้นโทษรัชชัยผิมนัดไม่นำเงินค่าปรับมาชำระ แก่โจทก์...” คำพิพากษาศาลฎีกานี้มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาว่า ผู้ประกันจะตกเป็นผู้ผิมนัดที่จะต้องเสียดอกเบี้ยตามมาตรา 224 ก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวนได้เตือนให้ผู้ประกันชำระเบี้ยปรับภายในเวลาอันสมควรแล้วผู้ประกันไม่ชำระตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ซึ่งในคำพิพากษามีได้วางหลักเช่นนี้ คำพิพากษาวินิจฉัยไว้ชัดเจนว่า จำเลยจะผิมนัดก็ต่อเมื่อโจทก์กำหนดค่าปรับและแจ้งให้พ้นโทษรัชชัยทราบแล้วไม่ชำระตามมาตรา 204 โดยไม่ได้วินิจฉัยว่าโจทก์จะต้องเตือนให้พ้นโทษรัชชัยชำระค่าปรับภายในเวลาอันสมควรแล้วพ้นโทษรัชชัยไม่ชำระ แต่อย่างใด คำพิพากษาศาลฎีกานี้จึงเป็นไปตามความเห็นฝ่ายที่ว่า การเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ไม่ต้องให้เวลา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6282/2559⁴² ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “...จำเลยที่ 3 เป็นเพียงผู้รับประกันภัยคำจูน มีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นตามสัญญาประกันภัยคำจูนหรือเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์...เมื่อขึ้นตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน โจทก์มีหนังสือ ทวงถามให้จำเลยที่ 3 รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความวินาศภัยอันเกิดขึ้นตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์แล้วและจำเลยที่ 3 ได้รับหนังสือทวงถาม แต่หนังสือทวงถามโจทก์มิได้

⁴¹ เนติบัณฑิตยสภา, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2546 ใน คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปี 2546 (กรุงเทพฯ: เนติบัณฑิตยสภา, 2546), 331.

⁴² ฎีกา, “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6282/2559,” สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-604486.html>.

กำหนดเวลาให้จำเลยที่ 3 ปฏิบัติการชำระหนี้ ดังนี้ เมื่อเป็นหนี้ที่ไม่ได้กำหนดเวลาอันจะพึงชำระหนี้ไว้ โจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้อย่อมจะเรียกให้ชำระหนี้ได้โดยพลันและฝ่ายจำเลยที่ 3 ลูกหนี้ก็ย่อมจะชำระหนี้ของตนได้โดยพลันคู่กันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 203 เมื่อจำเลยที่ 3 รับหนังสือทวงถามในวันที่ 2 สิงหาคม 2545 แล้วไม่ชำระค่าสินไหมทดแทนแก่โจทก์ จึงถือได้ว่าจำเลยที่ 3 ผิดนัดตั้งแต่วันที่ 3 สิงหาคม 2545 และต้องรับผิดชอบดอกเบี้ยนับแต่วันดังกล่าวเป็นต้นไป” คำพิพากษาศาลฎีกา⁴³ ได้วางหลักไว้ชัดเจนว่าการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้ไม่ต้องใช้เวลาแก่ลูกหนี้ และยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3368/2549⁴³ วินิจฉัยในทำนองเดียวกัน

จะเห็นได้ว่า คำพิพากษาศาลฎีกาตามความเห็นฝ่ายที่ว่าการเตือนไม่ต้องใช้เวลาแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ ได้วินิจฉัยในประเด็นมาตรา 204 วรรคหนึ่งโดยตรงและวินิจฉัยไว้อย่างชัดเจน

โดยภาพรวม ผู้เขียนเห็นว่าคำพิพากษาศาลฎีกาตามความเห็นของทั้งสองฝ่ายต่างมิได้กล่าวอธิบายในรายละเอียดถึงเหตุผลในการวินิจฉัยตามความเห็นของแต่ละฝ่ายไว้อย่างไรก็ดี คำพิพากษาศาลฎีกาตามความเห็นฝ่ายที่ว่าการเตือนให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้มีข้อที่น่าพิจารณาหรือข้อโต้แย้งได้ดังที่วิเคราะห์มาแล้ว ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาตามความเห็นฝ่ายที่ว่าไม่จำเป็นต้องใช้เวลาแก่ลูกหนี้มีความชัดเจน ไม่มีข้อโต้แย้งหรือขัดกันเองของคำพิพากษาแต่อย่างใด

ความเห็นของผู้เขียน

การตีความคำว่า “เตือน” ตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งที่แตกต่างกันของนักกฎหมายทั้งสองฝ่ายซึ่งต่างมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ตามความเห็นของทั้งสองฝ่ายนั้น เมื่อพิจารณาจากความหมายของคำว่า “เตือน” อันหมายความว่า บอกให้รู้ล่วงหน้า ทำให้รู้ตัว ทำให้รู้สำนึก หรือชักไม่ให้ลืม⁴⁴ แล้ว ความหมายของคำว่า เตือน นี้ย่อมแปลความให้สนับสนุนได้ทั้งสองความเห็น

⁴³ ฎีกา, “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3368/2549,” สืบค้นเมื่อ 24 มิถุนายน 2565, <https://deka.in.th/view-267470.html>

⁴⁴ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554, 515. นอกจากนี้ โปรดดูราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ: มติชน, 2547), 386. ให้ความหมายว่า “ทำให้มีสติ, ทำให้รู้ตัว, ทำให้รู้สึก, บอกให้รู้ล่วงหน้า” เจริญชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมไทยฉบับใหม่ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรพิทยาย, 2544), 427. เตือน หมายความว่า “1 บอกให้รู้ตัว: ถ้าผมลืมกรุณาบอกผมด้วย/ เตือนคนขับรถให้ลดความเร็ว/ เตือนให้เขากลับเร็วหน่อย 2 ให้สติ, เตือนให้สติ: เตือนให้สติเกี่ยวกับนิสัยไม่ดีบางอย่าง/ พวกเราก็ได้เตือนสติเขาให้แก้ไขความผิดพลาดครั้งแล้วครั้งเล่า/ ครูได้เตือนนักเรียนไม่ให้สูบบุหรี่/ 3 ว่ากล่าวและให้สติอย่าได้กระทำอีก: ตักเตือนเขาอย่าได้กระทำความผิดอีก/ ถูกเขาลงโทษเป็นการตักเตือน 4 เร่ง: เตือนให้ชำระภาษี/ เตือนให้ชำระค่าเล่าเรียน” และ

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่ายังมีเหตุผลอื่น ๆ นอกเหนือจากเหตุผลและข้อโต้แย้งที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนการวิเคราะห์ข้างต้น ซึ่งสนับสนุนแนวทางการตีความหรือความเห็นฝ่ายที่ว่า การเดือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้ไม่ต้องใช้เวลาแกลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ ดังนี้

1. พิจารณาจากตัวบทกฎหมาย

มาตรา 204 วรรคหนึ่ง ใช้ถ้อยคำว่า “ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้น เจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว” พิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าว มิได้มีถ้อยคำใดแสดงให้เห็นว่าเจ้าหนี้จะต้องใช้เวลาแกลูกหนี้ ดังนั้น การตีความว่าการเดือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งโดยไม่ต้องใช้เวลาแกลูกหนี้จึงตรงไปตรงมาตามถ้อยคำในตัวบทกฎหมาย

บทบัญญัติในเรื่องผิดนัดนี้แตกต่างจากเรื่องบอกเลิกสัญญา ซึ่งแม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 387 และ 388 วางหลักไว้ 2 กรณีทำนองเดียวกับเรื่องผิดนัด แต่กรณีแรกหากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวให้ชำระหนี้ภายในระยะเวลาพอสมควรเสียก่อน ถ้าลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้จึงจะมีสิทธิบอกเลิกสัญญา ส่วนกรณีหลัง ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ในกรณีที่กำหนดเวลาชำระหนี้เป็นสาระสำคัญ เจ้าหนี้อบอกเลิกสัญญาได้ทันที โดยไม่ต้องบอกกล่าวแต่อย่างใด⁴⁵ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็จะเห็นได้ชัดเจนว่าหากกรณีใดที่กฎหมายต้องการให้มีการใช้เวลาแกลูกหนี้ กฎหมายก็จะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนเป็นการเฉพาะเป็นกรณี ๆ ไป เช่น มาตรา 652 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ถ้าในสัญญาไม่มีกำหนดเวลาให้คืนทรัพย์สินซึ่งยืมไป ผู้ยืมจะบอกกล่าวแก่ผู้ยืมให้คืนทรัพย์สินภายในเวลาอันควรซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้นก็ได้”⁴⁶

มานิต มานิตเจริญ, *พจนานุกรมไทย ฉบับสมบูรณ์-ปรับปรุงใหม่*, พิมพ์ครั้งที่ 22 (กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา, 2547), 355. ให้ความหมายว่า “บอกให้รู้ตัว, แนะนำให้รู้สึก-รู้ตัว หรือได้สติ, ทวง เช่น เดือนค่าเช่า เดือนค่าเล่าเรียน”

⁴⁵ มาตรา 387 บัญญัติว่า “ถ้าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งไม่ชำระหนี้ อีกฝ่ายหนึ่งจะกำหนดระยะเวลาพอสมควรแล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นชำระหนี้ภายในระบะเวลานั้นก็ได้ ถ้าและฝ่ายนั้นไม่ชำระหนี้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ไซ้ อีกฝ่ายหนึ่งจะเลิกสัญญาเสียก็ได้”

⁴⁶ โปรดดู อาทิ มาตรา 387, 470, 560, 594, 728, 764, 1031, 1347, 1403, 1413

มาตรา 470 “ถ้าผู้ซื้อผิดนัด ผู้ขายซึ่งได้ยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ตามมาตราทั้งหลายที่กล่าวมา อาจจะใช้ทางแก้ต่อไปในแนวทางแก้สามัญในการไม่ชำระหนี้ได้ คือ มีจดหมายบอกกล่าวไปยังผู้ซื้อให้ชำระค่ากับทั้งค่าจับจ่ายเกี่ยวการภายในเวลาอันควรซึ่งต้องกำหนดลงไว้ในคำบอกกล่าวนั้นด้วย

ถ้าผู้ซื้อละเลยเสียไม่ทำตามคำบอกกล่าว ผู้ขายอาจนำทรัพย์สินนั้นออกขายทอดตลาดได้”

มาตรา 560 “ถ้าผู้เช่าไม่ชำระค่าเช่า ผู้ให้เช่าจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้

แต่ถ้าค่าเช่านั้นจะพึงส่งเป็นรายเดือน หรือส่งเป็นระยะเวลายาวกว่ารายเดือนขึ้นไป ผู้ให้เช่าต้องบอกกล่าวแก่ผู้เช่าก่อนว่าให้ชำระค่าเช่าภายในเวลาใด ซึ่งพึงกำหนดอย่าให้น้อยกว่าสิบห้าวัน”

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติทั้งหลายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงเห็นได้ว่า หากกรณีใดที่กฎหมายต้องการให้เวลาแก่ลูกหนี้ก็จะบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น เมื่อมาตรา 204 วรรคหนึ่งไม่ได้บัญญัติว่าการเตือนต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้ก็เห็นได้ว่ากฎหมายมิได้มีความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์เช่นนั้น ความเห็นของฝ่ายที่ว่า การเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่งไม่ต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้ จึงสอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

2. พิจารณาความเป็นมาในการร่างมาตรา 204

จากการศึกษาความเป็นมาในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าเดิมในชั้นร่างมาตรา 204 ได้ใช้ถ้อยคำที่อาจแสดงให้เห็นว่าการเตือนต้องให้เวลา ดังนี้⁴⁷

“ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ภายหลังที่เจ้าหนี้ได้ทักเตือน เมื่อพ้นกำหนดแล้วไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ผิดนัดโดยการที่ทักเตือนนั้น

ถ้าได้กำหนดวันตามประเพณีไว้ให้ชำระหนี้ และถ้าลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามที่กำหนดไว้ไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ผิดนัดโดยมีพักต้องตักเตือนเลย ข้อบังคับเช่นเดียนี้ให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ และวันนั้นต้องกำหนดลงไว้โดยสถานใดซึ่งอาจคำนวณได้ตามประเพณีนับแต่วันที่ได้ออกกล่าว”

มาตรา 594 “ถ้าในระหว่างเวลาที่ทำการอยู่นั้นเป็นวิสัยจะคาดหมายล่วงหน้าได้แน่นอนว่า การที่ทำนั้นจะสำเร็จอย่างบกพร่องหรือจะเป็นไปในทางอันฝ่าฝืนข้อสัญญาเพราะความผิดของผู้รับจ้างไซ้ ผู้ว่าจ้างจะบอกกล่าวให้ผู้รับจ้างแก้ไขสิ่งที่บกพร่องให้คืนดี หรือทำการให้เป็นไปตามสัญญาภายในเวลาอันสมควรซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้นก็ได้ ถ้าและตลาดกำหนดนั้นไป ท่านว่าผู้ว่าจ้างชอบที่จะเอาการนั้นไปบุคคลภายนอกซ่อมแซมหรือทำต่อไปได้ ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องเสียความเสียหายและออกค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น”

มาตรา 728 วรรคหนึ่ง “เมื่อจะบังคับจำนองนั้น ผู้รับจำนองต้องมีหนังสือบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควรซึ่งต้องไม่น้อยกว่าหกสิบวันนับแต่วันที่ลูกหนี้ได้รับคำบอกกล่าวนั้น ถ้าและลูกหนี้ละเลยเสียไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว ผู้รับจำนองจะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองและให้ขายทอดตลาดก็ได้”

มาตรา 764 วรรคหนึ่ง “เมื่อจะบังคับจำนำ ผู้รับจำนำต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังลูกหนี้ก่อนว่าให้ชำระหนี้และอุปการะภายในเวลาอันสมควรซึ่งกำหนดไว้ในคำบอกกล่าวนั้น”

มาตรา 1031 “ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดละเลยไม่ส่งมอบส่วนลงทุนของตนเสียเลย ท่านว่าต้องส่งคำบอกกล่าวเป็นจดหมายจดทะเบียนไปรษณีย์ไปยังผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้น ให้ส่งมอบส่วนลงทุนของตนมาภายในเวลาอันสมควร มิฉะนั้นผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ จะลงมือเห็นพร้อมกัน หรือโดยเสียงข้างมากด้วยกันสุดแต่ข้อสัญญาให้เอาผู้เป็นหุ้นส่วนคนนั้นออกเสียได้”

มาตรา 1347 “เจ้าของที่ดินอาจตัดรากไม้ซึ่งรุกเข้ามาจากที่ดินติดต่อกันและเอาไว้เสีย ถ้ากิ่งไม้ยื่นล้ำเข้ามา เมื่อเจ้าของที่ดินได้บอกผู้ครอบครองที่ดินติดต่อกันให้ตัดภายในเวลาอันสมควรแล้ว แต่ผู้นั้นไม่ตัด ท่านว่าเจ้าของที่ดินตัดเอาเสียได้”

⁴⁷โปรดดู สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทำข้างวังหน้า, *การตรวจแก้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 พ.ศ. 2468, กรมร่างกฎหมาย*, 79/117.

อย่างไรก็ตาม ต่อมา มีการปรับปรุงเนื้อความเป็นว่า

“ถ้าหนี้ถึงกำหนดชำระแล้ว และภายหลังแต่นั้นเจ้าหนี้ได้ให้คำเตือนลูกหนี้แล้ว ลูกหนี้ยังไม่ชำระหนี้ไซ้ ลูกหนี้ได้ชื่อว่าผิดนัดเพราะเขาเตือนแล้ว

ถ้าได้กำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งประเพณี และลูกหนี้มิได้ชำระหนี้ตามกำหนดไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้องเตือนเลย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้อาจคำนวณนับได้โดยประเพณีนับแต่วันที่ได้ออกกล่าว”

จากการพิจารณาเปรียบเทียบกับต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษของมาตรา 204 ซึ่งบัญญัติว่า⁴⁸

“If the debtor does not perform after warning given by the creditor after maturity, he is in default through the warning.

If a time by the calendar is fixed for the performance, the debtor is in default without warning if he does not perform at the fixed time. The same rule applies if a notice is required to precede the performance, and the time is fixed in such manner that it may be reckoned by the calendar from the time of notice.”

จะเห็นได้ว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อความดังกล่าวข้างต้นเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ตรงกับต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษ ซึ่งเมื่อพิจารณาต่อไปโดยเปรียบเทียบกับต้นร่างฉบับภาษาอังกฤษกับคำแปลภาษาอังกฤษของบทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศที่นำมาเป็นต้นแบบ ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 284 และประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิตเซอร์แลนด์ มาตรา 102⁴⁹ แล้ว เห็นว่ามีข้อน่าพิจารณาดังนี้

⁴⁸โปรดดู สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทำข้างวงหน้า, การตรวจแก้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 พ.ศ. 2468, กรมร่างกฎหมาย, 79/106.

⁴⁹โปรดดู สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ทำข้างวงหน้า, การตรวจแก้ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 พ.ศ. 2468, กรมร่างกฎหมาย (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ม.ป.ป.) และมานวราชเสวี (ปลอด วิเชียร ณ สงขลา), พระยา, ที่มาของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-5 ตีพิมพ์ในหนังสืออุทธรณ์สำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-2 ฉบับกรมร่างกฎหมาย เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี พระยามานวราชเสวี 18 กันยายน 2533 (กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตร, 2533), 6.

ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 284 บัญญัติว่า⁵⁰

BGB (1900) s 284 “If the debtor does not perform after warning given by the creditor after maturity, he is in default through the warning. Bringing an action for the performance and the service of an order for payment in hortatory process are equivalent to warning.

If the time by the calendar is fixed for the performance, the debtor is in default without warning if he does not perform at the fixed time. The same rule applies if a notice is required to precede the performance, and the time is fixed in such manner that it may be reckoned by the calendar from the time of notice.”

ประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิตเซอร์แลนด์ มาตรา 102 บัญญัติว่า⁵¹

“Where an obligation is due, the obligor is in default as soon as he receives a formal reminder from the obligee.

Where a deadline for performance of the obligation has been set by agreement or as a result of a duly exercised right of termination reserved by one party, the obligor is automatically in default on expiry of the deadline.”

จะเห็นได้ว่า มาตรา 204 มีข้อความที่คัดลอกมาตรงกับประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 284 ทุกประการ ยกเว้นเฉพาะส่วนข้อความที่ว่า “Bringing an action for the performance and the service of an order for payment in hortatory process are equivalent to warning.” ของประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 284 ซึ่งไม่ได้คัดลอกมาใส่ไว้ในมาตรา 204 ด้วย และตามตัวบทกฎหมายแพ่งเยอรมันกับกฎหมายลักษณะหนี้สวิตเซอร์แลนด์ต่างไม่ได้กำหนดว่าในกรณีนี้ที่มีได้กำหนดเวลาชำระไว้ตามวันแห่งปฏิทิน การเตือนจะต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้แต่อย่างใด ซึ่งตามคำอธิบายของนักกฎหมายเยอรมัน⁵²

⁵⁰ Chung Hui Wang, *The German Civil Code: Translated and Annotated* (London: Stevens and Sons, 1907), 64-65, อ้างถึงใน มุนินทร์ พงศาปาน, *ระบบกฎหมายซีวิลลอว์: จากกฎหมายสิบสองโต๊ะสู่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์* (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562), 262.

⁵¹ The Federal Law Publication Platform, “Federal Act on the Amendment of the Swiss Civil Code (Part Five: The Code of Obligations),” accessed June 21, 2022, https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377/en

⁵² B. S. Markesinis, W. Lorenz and G. Dannemann, *Markesinis, The German Law of Obligations Volume I The Law of Contracts and Restitution: A Comparative Introduction* (Oxford: Clarendon Press, 1997), 461.

วัตถุประสงค์ของการเตือน (*warning* หรือ *Mahnung*) คือ การกระตุ้นหรือทำให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามการชำระหนี้ในทันที ด้วยการทำให้ชัดเจนต่อลูกหนี้ว่าลูกหนี้จะต้องถูกลงโทษหรือเกิดความรับผิดชอบตามมาเว้นเสียแต่ว่าเขาจะปฏิบัติตามการชำระหนี้ในทันทีนั้น เช่นนี้ จึงกล่าวได้ว่า แนวทางการตีความมาตรา 204 วรรคหนึ่งที่ว่า การเตือนไม่ต้องให้เวลาแก่ลูกหนี้จึงสอดคล้องกับที่มาหรือความเป็นมาของมาตรา 204 ด้วย

3. มาตรา 204 วรรคหนึ่งจะไม่มีที่ใช้ หากยึดถือตาม แนวทางการตีความที่ว่า การเตือนต้องให้เวลา

การตีความว่าการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง เจ้าหนี้ต้องให้ระยะเวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้ในการชำระหนี้จะเท่ากับทำให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนชำระหนี้ โดยกำหนดเวลาชำระไว้ตามวันแห่งปฏิทินนั่นเอง เช่น เตือนให้ชำระหนี้ภายใน 30 วัน หรือเตือนให้ชำระหนี้ในวันที่ 31 มีนาคม ซึ่งจะทำให้เกิดความทับซ้อนกันเองกับมาตรา 204 วรรคสองที่เป็นเรื่องกำหนดเวลาชำระหนี้ไว้ตามวันแห่งปฏิทิน ซึ่งมาตรา 204 วรรคสองบัญญัติไว้ว่า “วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่กรณีที่**ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนการชำระหนี้ ซึ่งได้กำหนดเวลาลงไว้อาจคำนวณนับได้โดยปฏิทินนับแต่วันที่ได้ออกกล่าว**” หากเจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยให้เวลาพอสมควรดังกล่าวก็เท่ากับเป็นกรณีที่หนี้นี้ได้กำหนดเวลาชำระไว้ตามวันแห่งปฏิทิน เมื่อถึงกำหนดแล้วไม่ชำระ ลูกหนี้ย่อมตกเป็นผู้ผิดนัดโดยมิพักต้องเตือนตามมาตรา 204 วรรคสองเช่นนี้ทุกกรณีไม่ว่าจะเป็นหนี้ที่มีกำหนดชำระไว้ตามวันแห่งปฏิทินหรือมีใช้ก็จะกลายเป็นเรื่องกำหนดเวลาชำระหนี้ตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสองไปทั้งหมด มาตรา 204 วรรคหนึ่งจะไม่มีที่ใช้ เพราะการผัดผ่อนในทุกกรณีจะเป็นไปตามมาตรา 204 วรรคสองทั้งสิ้น ซึ่งเห็นได้ชัดว่าไม่ใช่ความประสงค์ของกฎหมายในการบัญญัติมาตรา 204 โดยแยกเป็นสองวรรคสองกรณีเลย

4. บทสรุป

ปัญหาว่าการเตือนตามมาตรา 204 วรรคหนึ่ง ภายหลังจากหนึ่งถึงกำหนดชำระแล้ว เจ้าหนี้จะต้องให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้เพื่อชำระหนี้หรือไม่นั้น แม้ตามหลักเหตุผลธรรมดาก็ควรต้องให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้เพราะในบางกรณีลูกหนี้อาจจะมีข้อขัดข้องในการชำระหนี้ได้ แต่เมื่อพิจารณาเหตุผลในทางนิติศาสตร์ มาตรา 204 เป็นบทกฎหมายที่วางหลักเรื่องการผิดนัด ซึ่งมี 2 วรรค 2 กรณี คือ กรณีที่เจ้าหนี้ต้องกระทำการเตือนให้ลูกหนี้ผิดนัด กับกรณีที่เจ้าหนี้ไม่ต้องกระทำการใด ๆ ลูกหนี้ก็ตกเป็นผู้ผิดนัด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากกฎหมายประสงค์จะให้เวลาในกรณีใดก็จะบัญญัติไว้อย่างชัดเจนโดยเฉพาะเป็นกรณี ๆ ไป

ตัวบทมาตรา 204 วรรคหนึ่งไม่มีถ้อยคำใดที่กำหนดว่าเจ้าหนี้จะต้องให้เวลา ทั้งร่างขึ้นตรงกับกฎหมายต่างประเทศที่นำมาเป็นต้นแบบซึ่งไม่ปรากฏว่าเจ้าหนี้จะต้องให้เวลา ดังนั้น ตามถ้อยคำและเจตนารมณ์ของกฎหมายผู้เขียนเห็นว่าการเตือนไม่จำเป็นต้องให้เวลา การตีความตามแนวทางนี้จะก่อให้เกิดคำถามหรือปัญหาต่อเนื่องว่าแค่ไหนเพียงพอเป็นเวลาพอสมควร นอกจากนี้ การตีความว่าต้องให้เวลา จะทำให้หลักที่ว่า การฟ้องคดีถือเป็นการเตือน ซึ่งนักกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเห็นสอดคล้องกันทั้งหมดตลอดมานั้นใช้ไม่ได้ เพราะการฟ้องคดีโดยสภาพไม่มีการให้เวลา และประการสำคัญหากตีความว่าการเตือนต้องให้เวลา จะทำให้มาตรา 204 วรรคหนึ่งไม่มีที่ใช้ เพราะในทุกกรณีจะกลายเป็นหนึ่งที่มีกำหนดเวลาชำระตามวันแห่งปฏิทินตามมาตรา 204 วรรคสองไปเสียทั้งหมด ซึ่งย่อมขัดต่อความประสงค์โดยชัดแจ้งของมาตรา 204 สำหรับปัญหาข้อขัดข้องที่อาจมีอยู่อันเนื่องมาจากเจ้าหนี้ทวงถามให้ชำระหนี้อย่างผิดปรกติธรรมดาถึงขนาดใช้สิทธิโดยไม่สุจริตก็มีหลักกฎหมายรองรับให้ศาลและนักกฎหมายใช้ในการให้ความเป็นธรรมได้อยู่แล้ว ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตีความกว้างให้การเตือนต้องให้เวลาพอสมควรแก่ลูกหนี้แต่อย่างใด

References

- Boonsri Kobboon. “2.2.1 Default by the Debtor, Unit 2, Non-Payment of Debt” *Teaching Material 41212 Civil Law 2: Debt, Volume 1, Units 1-6*. Bangkok: Funny Publishing, 1983. [in Thai]
- Daraporn Thirawat. *Law of Obligations: General Principles*. 3rd ed. Bangkok: Institute of Legal Education of the Thai Bar, 2022. [in Thai]
- Jarun Pukditanakul. *Civil and Commercial Law on Effects and Extinction of Obligations*. 3rd ed. Bangkok: P Press, 2018. [in Thai]
- Jid Setthabutr. *Civil Law Principles on Obligations. Edited by Daraporn Thirawat*. 21st ed. Bangkok: Textbooks and Teaching Materials Project. Faculty of Law Thammasat University, 2013. [in Thai]
- Kumchai Jongjakapun. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Periods of Time and Prescription*. 11th ed. Bangkok: Textbooks and Teaching Materials Project, Faculty of Law Thammasat University, 2020. [in Thai]
- Manawaratsawee (Plod Wichien Na Songkhla), Phraya. *The Origin of the Law in the Civil and Commercial Code, vol. 1-5, Published in an Illustration Book for the Civil and Commercial Code, Vol. 1-2, Law Drafting Department. On the Occasion of the 100th Anniversary of Phraya Manawaratsawee, 18 September 1990*. Bangkok: Faculty of Law, Bangkok University. [in Thai]
- Manit Manitcharoen. *The Complete Thai Dictionary - Revised*. 22nd ed. Bangkok: Aksorn Pittaya, 2004. [in Thai]
- Markesinis, B. S., W. Lorenz, and G. Dannemann, Markesinis. *The German Law of Obligations Volume I The Law of Contracts and Restitution: A Comparative Introduction*. Oxford: Clarendon Press, 1997.
- Munin Phongsapan. *Civil Law System: From the Law of the Twelve Tables to the Civil and Commercial Code*. Bangkok: Textbooks and Teaching Materials Project, Faculty of Law, Thammasat University, 2019. [in Thai]
- Nillawan Ngamnilpradit. “Default by the Debtor.” Master’s Thesis Faculty of Law, Thammasat University, 2006. [in Thai]

- Office of the Council of State. *Tha Chang Wang Na. Revision of the Civil and Commercial Code, Books 1-2 B.E. 2468, Law Drafting Department.*
Bangkok: Office of the Council of State, N.d. [in Thai]
- Pairroj Wayuparb. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Obligations.*
13rd ed. Bangkok: Krungsiam Printing Press Publishing, 2020. [in Thai]
- Panarairat Srichaiyarat. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Obligations.*
3rd ed. Bangkok: Winyuchon, 2016. [in Thai]
- Sanankon Sothiphan. *Explanation of Law on Obligations, Effects of Obligations.* 6th ed. Bangkok: Winyuchon, 2022. [in Thai]
- Senee Pramroj. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Juristic Acts and Obligations* (Vol. 2, complete chapter). Revised by Munin Phongsapan,
4th ed. Bangkok: Winyuchon, 2019. [in Thai]
- Soonthorn Maneesawat. *Explanation of the Civil and Commercial Code: Obligations.*
4th ed. Bangkok: Winyuchon, 2014. [in Thai]
- Sophon Ratanakorn. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Obligations: General Chapter.* 10th ed. Bangkok: Nitibannakan, 2010. [in Thai]
- The royal institute of Thailand. *Matichon Dictionary of the Thai Language.* Bangkok: Matichon, 2004. [in Thai]
- Thepwitur (Boonchuay Wanikkul), Phraya, and Yon Theerakul. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Obligations, Book 2, Sections 194-353. Revised by Daraporn Tirawat and Chawin Unpat.* Bangkok: Professor Jitti Tingsapat Fund, Faculty of Law. Thammasat University, 2011. [in Thai]
- Thienchai lamworameth. *The New Thai Dictionary.* Bangkok: Aksorn Pittaya Printing Press, 2001. [in Thai]